

23 decembrie 2020, nr. 08-1/75

RAPORT PRIVIND VIZITA PREVENTIVĂ INSPECTORATUL DE POLIȚIE STRĂȘENI

09 decembrie 2020

Raportul a fost elaborat de,
angajații Oficiului Avocatului Poporului,

- *Aladin LOZAN, consultant, Direcția prevenirea torturii*
- *Iurie DUBENCO, consultant principal, Direcția prevenirea torturii*
- *Diana MAZNIUC, analistă de proiect*
- *Alexandru ZUBCO, șef direcție, Direcția prevenirea torturii*

A. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

În conformitate cu dispozițiile paragrafului 8 din Regulamentul de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului aprobat prin Legea nr.164/2015 și a art.24, al.2 din Legea cu privire la Avocatul Poporului nr.52/2014, la 09 decembrie 2020 a fost efectuată o vizită preventivă la Inspectoratul de poliție STRĂȘENI (în continuare IP Strășeni).

Scopul vizitei: Monitorizarea situației persoanelor reținute și aflate în custodia poliției în contextul elaborării Raportului tematic al Avocatului Poporului privind situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției¹.

Alte vizite: 03/07/2018 (Oficiul Avocatului Poporului)

Standarde de monitorizare:

- 1) Rezoluția CES nr.663 C (XXIV) din 31/07/1957 privind Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților;
- 2) Recomandarea Comitetului de miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC (2006)2;
- 3) Rezoluția ONU nr.43/173 din 09/12/1988 privind Principiile pentru protecția persoanelor aflate sub orice formă de detenție sau închisoare;
- 4) Rezoluția ONU A/RES/57/199 din 18/12/2002 privind Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.
- 5) Rezoluția ONU 40/33 din 29/11/1985 privind Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing);
- 6) Recomandarea Rec (2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului;
- 7) Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO) (articolul 3), protocoalele la CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 1987, precum și rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) privind situația din Republica Moldova;
- 8) Codul de executare / Statutul Executării pedepsei de către condamnați;
- 9) Legea cu privire la poliție.

NOTĂ: Aspectele relatate în Raportul de vizită descriu exclusiv situația din ziua monitorizării!

B. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Inspectoratul de poliție Strășeni se află în orașul Strășeni, str. Ștefan cel Mare 181. Instituția este condusă de comisarul-șef, DI Ghenadie MALIC.

Activitatea izolatorului IP Strășeni a fost sistată prin ordinul MAI nr.95 din 2007 pe motivul lipsei sistemului de canalizare în izolator, fapt ce împiedica activitatea normală a acestuia. Tot atunci, au fost stopate lucrările de reconstrucție. În același timp, a fost stopată și renovarea acestuia (*costurile pentru construirea sistemului de canalizare și conexiune la rețeaua de canalizare erau mari*). Într-o parte din izolator a fost realizată reparație (baie, vecu și câteva celule). Ulterior, din motivul sistării

¹ Această vizită de monitorizare a fost organizată în cadrul proiectului „Apărătorii împotriva torturii”, implementat de Oficiul Avocatului Poporului cu susținerea financiară a Uniunii Europene și Fundației Soros-Moldova.

activității, reparația nu a fost finisată. La momentul vizitei, unele încăperi continuă să fie utilizate în calitate de depozit și arhivă:

Foto_OAP_ex-izolatorul_IP_Strășeni_09.12.2020

În IP Strășeni nu există spațiu pentru deținerea temporară (cameră de reținere). Reținuții se pot afla pe această durată în unitatea de gardă. Ofițerii de urmărire penală, cât și ofițerii pe investigații desfășoară acțiuni de urmărire penală în cabinetele proprii. Reținuții se află pe scaune, deseori neîncătușați, față în față cu ofițerul de urmărire penală. Securitatea angajaților, la fel este o problemă în aceste situații. Lipsa unei încăperi pentru audieri conforme standardelor, precum și pentru rețineri temporare creează/ poate crea impedimente în activitatea polițienească. Lipsa unei încăperi pentru audieri conforme standardelor, precum și pentru rețineri temporare creează/ poate crea impedimente în activitatea polițienească. Potrivit reprezentanților IP Strășeni, IGP caută soluții în vederea amenajării unei săli de așteptare.

C. COOPERAREA

Angajații IP Strășeni au manifestat deschidere spre cooperare și comunicare directă pe durata vizitei. Angajații OAP nu au avut restricții la accesul în instituție, cât și la registrele de evidență a persoanelor reținute, la actele normative interne ce reglementează sistarea activității Izolatorului, sau alte ingerințe în activitate. Au fost intervievați 10 angajați ai poliției (ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, polițiști ce participă la reținere) pe domeniul de monitorizare.

D. REALIZAREA GARANȚIILOR LA REȚINERE

De la începutul anului 2020 au fost reținute 29 de persoane. Toate persoanele reținute imediat după documentarea acestora sunt etapate la Izolatorul Direcției de poliție Chișinău de Serviciul escortă al IP Strășeni cu un mijloc de transport special amenajat.

D1. REȚINEREA PERSOANEI DE POLIȚIE:

Potrivit angajaților chestionați, timpul deplasării persoanei de la locul reținerii la sediul poliției este de la 10 min la 1 oră. Tot ei, au susținut că actul reținerii se întocmește în decurs de 25 min sau nu

depășește 3 ore. În această perioadă, angajații oferă acces la facilitățile necesare persoanelor reținute (apă, baie, telefon).

Un aspect pozitiv manifestat de angajații IP Strășeni este că aceștia nu recurg (potrivit chestionarelor) la aplicarea uzului de forță, mijloace și armei de foc. **Politicile pașnice în activitatea poliției sunt apreciate și încurajate. În același timp, opinăm că este necesară pregătirea continuă a angajaților în ceea ce ține de aplicarea tehnicilor non-ofensive la reținere, inclusiv comunicare, dialog și mediere.**

Toți angajații au susținut că drept temei de reținere a persoanei a fost „*punerea în aplicare a prevederilor art.166 CPP*”. **Aplicarea instituției reținerii urmează a fi racordată fiecărui caz, cu remarcarea temeiurilor obiective care fac posibilă realizarea acesteia, dar și cu respectarea exigențelor procesual-penale. Aplicarea art. 166 Cod de procedură penală pe bandă rulantă poate deveni o practică vicioasă, care poate atenta dur asupra libertății individului și a demnității umane. Angajații poliției urmează să manifeste maximă diligență. Practica aplicării reținerii în scop preventiv, fără cercetarea profundă a circumstanțelor cauzei, sau fără a le supune unui exercițiu concurențial, poate compromite eficacitatea acestui mecanism procesual-penal. Transformarea instituției reținerii într-un procedeu de rutină prin sine înseamnă tratament inuman sau degradant.**

Informarea despre temeiurile reținerii are loc în formă *scrisă contra semnătură și verbală și scrisă contra semnătură*. Aceasta are loc atât *în momentul reținerii de facto, precum și în timpul întocmirii procesului verbal de reținere*, precum și *în toate etapele*. **Aici, merită de menționat că temeiul reținerii urmează a fi expus și explicat în toate cazurile. Acesta prezintă importanță pentru ambele părți (i) reținut, pentru a-și construi strategia apărării; a conștientiza că recunoașterea vinovăției este o chestiune de demnitate, odată ce faptul a fost atestat, respectiv, a purcede la cooperarea cu autoritatea, în vederea specificării tuturor circumstanțelor (aspect care conlucrează și cu îmbunătățirea propriei situații: procedură simplificată) și (ii) formarea unui dialog viabil prin informarea imediată a persoanei reținute și realizarea unor metode amiabile, care inclusiv ar permite detestarea existenței sau a inexistenței elementelor infracționale. Mecanismul utilizat trebuie să fie asistat de instrumente ca: (a) repetarea informației, (b) explicarea detaliată, (c) reamintirea unor particularități în referința unor acțiuni procesual-penale, (d) exemplificarea prin consecințe negative sau urmări pozitive. Profunzimea comunicării drepturilor active pe timpul derulării acțiunii procesuale de reținere asigură și punerea în aplicare a acestora.**

Indicatorii „reținere de facto: verbal, ulterior, în faza întocmirii procesului-verbal de reținere în formă scrisă”, scrisă și la toate etapele reflectă o afirmație credibilă și o practică sănătoasă, care înglobează inclusiv o repetare a materialului informativ. Membrii Oficiului Avocatului Poporului consideră că etapa informării, privită în totalitate: loc, moment, modalitate, comunicator, drept un indice puternic al calității acțiunii reținerii, care nu se avântă în a realiza sarcina brută (reținerea persoanei), care nu delasă obligații pozitive în grija altor actori implicați (avocat), dar care luptă pentru echilibrarea intereselor și, care, astfel imparțial analizând atestă existența tuturor elementelor infracțiunii, a circumstanțelor care au provocat sau dimpotrivă au justificat o anumită conduită.

D2. ASIGURAREA DREPTULUI LA INFORMARE ÎN CADRUL REȚINERII:

Codul de procedură penală în art. 11 (5), art. 64 (2) (2), art. 66 (2) (2) și art. 167 (1) prevede dreptul persoanei bănuite/invinuite de a primi imediat informații cu privire la drepturile de care dispune, într-o limbă pe care o înțelege.

Prevederi similare se conțin în art. 25 alin (5) pct. (10) din Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului (nr.320 din 27.12.2012).

Codul de Procedură Penală conține prevederi generale cu privire la modul în care este informată persoana reținută privind drepturile sale, stabilind că această informație trebuie să cuprindă drepturile de care dispune persoana reținută, în conformitate cu art. 64 CPP, inclusiv dreptul de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa, de a da explicații care se includ în procesul-verbal, de a beneficia de asistența unui apărător și de a face declarații în prezența acestuia.

Organul de urmărire penală îi asigură bănuیتului posibilitatea să-și exercite dreptul la apărare prin toate mijloacele și metodele care nu sânt interzise de lege și aduce la cunoștință fără întârzieri persoanei reținute drepturile și obligațiile prevăzute de art. 64 din Codul de procedură penală.

Cât privește locația informării persoanei reținute despre drepturile procesuale la etapa reținerii, aceasta se realizează *la locul reținerii (34%); la locul reținerii și la sediul poliției (11%); la sediul poliției (33%) și la toate etapele (22%)*. **După cum am menționat anterior, unicul indicator așteptat și promovat de către membrii Oficiului Avocatului Poporului devine „la locul reținerii”. De la punctul de pornire urmează a se aplica principiul „egalității armelor”. De la punctul de pornire urmează a i se garanta persoanei reținute garanțiile procesual-penale prescrise de lege. Indicatorul de inițiere „la locul reținerii” bifează așteptările legislației procesual-penale. Iar, indicatorul „la toate etapele” asigură efectivitatea unor asemenea comunicări, care, pe lângă faptul enunțării, vine în a asista persoana reținută în aplicarea drepturilor sale. Indicatorul „la sediul poliției” privit unul singur, evidențiază tardivitatea comunicării, permițând a se eluda acțiunile săvârșite de ofițerii de poliție în timpul deplasării spre sediul poliției. O asemenea abordare, vine în detrimentul persoanei private de libertate, astfel încât lipsită de capacitățile de observare, nu poate delimita în evoluția acțiunii, dacă aceasta se înscrie într-o normalitate sau este vreun abuz.**

Angajații chestionați au susținut că persoana responsabilă de anunțarea persoanei reținute despre drepturile procesuale la reținere este *ofițerul de urmărire penală la momentul reținerii; ofițerul de poliție care a reținut persoana și ofițerul de poliție care a întocmit procesul-verbal de reținere; ofițerul de poliție care a reținut persoana la locul reținerii; ofițerul de poliție care a întocmit procesul-verbal de reținere și toți ofițerii de poliție antrenați în procesul reținerii*. **Avocatul Poporului susține asupra comunicării neîntârziată, mixte, repetitive, partajate între mai mulți angajați ai poliției în vederea asigurării faptului că informația a fost receptată și întrebuințată cu puterea modificării anumitor stări de fapt. Prin efect, angajații poliției urmează a-și onora obligația pozitivă (formarea consimțământului informat) imediat purcederii la acțiunea de reținere, nepermițând provocarea unei stări de incertitudine, de nepredictibilitate, oferindu-i persoanei supuse exercițiului spațiul și timpul necesar exercitării drepturilor imutabile la obținerea unui statut procesual.**

Majoritatea angajaților au confirmat că explică reținuților drepturile procesuale la reținere și în același timp explică fiecare drept în parte prin *înmânarea înscrisului de marcare a drepturilor și obligațiilor persoanei reținute*. **Menționăm că informarea scrisă nu este în toate cazurile una efectivă. Capacitatea de percepere a materialului variază de la o persoană la alta, dat fiind și limbajul juridic pe care-l îmbracă acest tip de „mesaj”. Angajații poliției urmează a aborda meticolos comunicarea, fiind convinși că nu au îndeplinit doar latura formală a obligației, ci i-au asigurat persoanei reținute mijloace și posibilități viabile care vin în a evalua calitatea actului/ acțiunii autorității.**

Angajații afirmă că explică reținuților despre dreptul la tăcere și că se conving că ultimii au însușit acest drept. Potrivit lor, reținuții recurg *des, deseori sau foarte rar* la dreptul de a tăcea. În același timp, majoritatea angajaților susțin că explică reținuților despre dreptul la tăcere/ drepturile procesuale și se asigură că aceștia au însușit esența acestuia prin *semnătură; prin înmânarea înscrisului de marcare a drepturilor și obligațiilor și contra semnătură și în prezența avocatului*.

D3. ASIGURAREA DREPTULUI LA INFORMAREA RUDELOR DESPRE REȚINERE:

Angajații OAP au fost asigurați, că rudele sunt informate cu privire la reținere potrivit art.173 (alin.1) din Codul de procedură penală al R. Moldova. Informarea este efectuată de telefonic de către ofițerul de poliție. La fel, angajații chestionați au susținut că nu există cazuri de amânare a înștiințării rudelor despre reținere sau există situații doar în cazul în care reținutul își exprimă refuzul de a anunța rudele.

D4. ASIGURAREA DREPTULUI LA AVOCAT:

Potrivit șefului IP colaborarea cu avocații din cadrul Sistemului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat este satisfăcătoare. Aceștia se prezintă ori de câte ori este necesar. Șeful IP Strășeni a menționat că la etajul în care se află birourile ofițerilor de urmărire penală, există un birou special care este folosit pentru discuții confidențiale între avocat și deținut. Audierea reținuților are loc direct în birourile ofițerilor de urmărire penală. Potrivit angajaților chestionați, avocații se prezintă de la 15 min până la 2 ore. Printre primele acțiuni realizate de apărători sunt *discuții cu persoana reținută, precum și informare despre temeiurile reținerii*. Comportamentul avocaților este *adecvat, normal, hotărât, de serviciu, la nivel și amabil*. 88% din chestionați au declarat că avocații / reținuții nu obiectează asupra reținerii, ceea ce în opinia Ombudsmanului este îngrijorător. **Avocatul Poporului amintește că obiectarea conținutului procesului-verbal de reținere urmează a fi în toate cazurile o opțiune declarată, efectivă, nelimitată tuturor participanților la acțiunea de reținere. Recurgerea la un astfel de mijloc de apărare asigură atestarea defecțiunilor, înlăturarea acestora, repunerea în drepturi, repararea prejudiciilor cauzate astfel în vederea atingerii aplicabilității principiului egalității armelor în proces.**

Majoritatea angajaților au susținut că nu au ridicat explicații / declarații de la reținut de până la sosirea avocatului. **Indicatorul respectiv reflectă o practică sănătoasă, care respectă dreptul la apărare și îi conștientizează rostul conformării asupra principiului egalității armelor.**

D5. ASIGURAREA DREPTULUI LA INTERPRETARE ȘI TRADUCERE:

IP Strășeni contractează serviciile de traducere română-rusă de la un birou de traduceri local. Pentru alte situații, nu există linie bugetară. Respectiv, în cazul reținerii unor persoane care nu posedă limba de stat, ofițerii recurg la improvizări pentru a asigura respectarea garanției fundamentale.

Toți angajații chestionați, au susținut că percep maniera identificării limbii pe care persoana reținută o posedă prin *dialog* (*reținutul este întrebat dacă are nevoie de interpret*). În aceste situații, sunt apelate serviciile unui interpret. În calitate de interpret, potrivit chestionaților participă *interpretul; interpretul autorizat și avocatul*. **Amintim că avocatul nu poate cupla funcția de interpret, or acest fapt este unul alarmant.** Interpretarea are loc *în persoană și în formă scrisă și verbală*. Calitatea interpretării este bună sau medie. Deși, majoritatea chestionaților au afirmat că interpretul a participat la toate acțiunile procesuale, totuși unii au expus că acesta nu a participat la *audiere sau scrisă*. **Acest indicator trezește dubii, traducerea documentației procesuale, precum și participarea la audieri este imperios necesară.**

D6. DURATA PRIVĂRII DE LIBERTATE

Potrivit chestionaților, durata reținerii persoanei, în mediu nu depăște 3 ore.

D7. ASIGURAREA DREPTURILOR LA REȚINERE MINORILOR:

IP Strășeni nu dispune de încăpere pentru audierea în condiții speciale a minorilor. La necesitate IP apelează la serviciile unui ONG local, care acordă încăperea și suportul necesar. În 2020, IP Strășeni nu a reținut persoane minore.

D8. ASIGURAREA DREPTULUI LA EXAMINARE MEDICALĂ LA REȚINERE:

Potrivit reprezentanților IP, examinarea medicală a reținuților se realizează la secția unitate primiri urgente din cadrul IMSP Spitalul raional Strășeni. Reținuții sunt transportați la spitalul raional, ori de câte ori este necesar. In caz de necesitate este solicitat serviciul medical de urgență 112.

Potrivit art. 56 și 57 din Codul european de etică al poliției, unitățile de poliție trebuie să asigure siguranță, sănătate, igienă și hrană corespunzătoare persoanelor încarcerate în perioada în care acestea se află în custodia lor. De asemenea, persoanele private de libertate vor avea dreptul de a beneficia de consultația medicală efectuată de un doctor la alegere, oricând este posibil, precum și de a înștiința o terță persoană cu privire la privarea de libertate și de a avea acces la asistență juridică.

Menționăm că potrivit normelor Comitetului European pentru prevenirea torturii, examinarea medicală a deținuților plasați în custodia poliției reprezintă una din cele trei garanții fundamentale împotriva relelor tratamente. Medicul trebuie să consulte și să examineze fiecare deținut cât de repede posibil după admiterea acestuia în instituție și după aceasta să-l examineze, în caz de necesitate, cu scopul de a descoperi boli fizice sau psihice și a lua toate măsurile necesare; a separa deținuții bănuși de existența unor boli infecțioase sau contagioase; a depista defectele fizice sau psihice care ar putea dăuna procesului de reabilitare și a determina capacitatea fizică de lucru a fiecărui deținut (*SMR, Regula 24*).

E. CONSTATĂRI/ RECOMANDĂRI:

- A. Sistarea activității izolatorului de detenție provizorie al IP Strășeni este binevenită în contextul necorespunderii acestuia cu condițiile minime de detenție;
- B. Lipsa unei camere de reținere temporară pentru reținuți și/sau audiere creează impedimente în activitatea organului de urmărire penală;

- C. Lipsa unei camere speciale pentru audierea martorilor minori și/sau reținuților minori creează impedimente în asigurarea drepturilor fundamentale ale categoriei respective;
- D. Lipsa unității de psiholog, pedagog creează impedimente în asigurarea drepturilor la reținere pentru minori. Trebuie să existe o procedură clară cu privire la cooperarea cu actorii respectivi din cadrul APL/ sau alte organizații;
- E. Lipsa unui buget pentru traducătorii de limbi străine ar putea crea dificultăți în exercitarea dreptului la interpretare și traducere în cazul reținerii unor persoane străine/ solicitante de azil;
- F. Angajații IP confundă atribuțiile interpretului cu ale traducătorului și invers;
- G. Lipsa feldcerului în cadrul IP Strășeni creează impedimente în asigurarea dreptului la examinare medicală la reținere. În pofida acestuia, reprezentanții IP Strășeni susțin că examinarea medicală are loc triplu (112, IMSP SR Strășeni și IDP al DP Chișinău);
- H. Lipsa vreunui registru cu privire la examinările medicale la intrare-ieșire în IP Strășeni nu permite aflarea adevărului în acest sens;
- I. De jure, termenul procedural de 3 ore pentru prezentarea temeiurilor de reținere se respectă, deși unii ofițeri susțin că acest termen este unul insuficient și poate dăuna calității actului de reținere, precum și descoperiri faptei, etc. Persoanele reținute sunt escortate de serviciul detenție și escortă al IP Strășeni și plasate în izolatorul DP Chișinău;
- J. Audierea reținuților are loc în cabinetele ofițerilor de urmărire penală. Unii angajați riscă cu siguranța individuală la audierea reținuților periculoși. Măsuri de protecție nu sunt;
- K. Confidențialitatea întrevederii cu avocatul aparent este asigurată;
- L. Nici avocații și nici reținuții nu contestă reținerea și procesul reținerii;
- M. Lipsa vreunui registru al întrevederilor cu avocații/ alte persoane nu oferă posibilitatea de a afla dacă dreptul la întrevederi confidențiale înainte de audiere se respectă, precum și ora prezentării avocatului, etc;
- N. Reținuții recurg *des, deseori sau foarte rar* la dreptul de a tăcea;

Urmare, a constatărilor în perioada vizitei, conducându-ne de prevederile art.24 a Legii nr.52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul):

PROPUNEM:

- 1) A lua act de constatările și concluziile Raportului de vizită la IP Strășeni din 09/12/2020;
- 2) A plasa raportul pe site pentru informare și remiterea acestuia către IGP și IP Strășeni;
- 3) A include constatările respective în Raportul tematic al Avocatului Poporului, privind situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției.

Executor:

Iurie DUBENCO

Consultant principal, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /

Coordonat:

Alexandru ZUBCO,

șef direcție, Direcția prevenirea torturii OAP

/ semnat /